

Jogeset IIa. Az önkényuralmi jelkép használatának korábbi tényállása (1978. évi Btk. 269/B. §) alapján pénzbüntetéssel volt büntetendő, aki „aki horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vöröscsillagot vagy ezeket ábrázoló jelképet [...] terjeszt; [...] nagy nyilvánosság előtt használ; [...] közszemlére tesz”.¹ Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésében a Fővárosi Bíróság kiemeli, hogy több tagállamban, így például az Olasz Köztársaságban, a baloldali pártok jelképe a vöröscsillag, illetve a sarló-kalapács. E bíróság szerint ebből az következik, hogy az olasz baloldali szervezetek tagjai minden tiltás nélkül használhatják a munkásmozgalom jelképeit, míg a magyar Büntető Törvénykönyv tiltja e jelképek használatát. Így felmerül a kérdés, hogy hátrányosan megkülönböztető-e az olyan rendelkezés, amely valamely tagállamban büntetőjogi szankciók terhe mellett tiltja a nemzetközi munkásmozgalom jelképeinek használatát, míg valamely más tagállam területén ugyanezen jelképek használata semmilyen szankciót nem von maga után. [Az EU Bíróság döntését lásd a szakkönyv I.C.3.b. pontjában.](#)

I. Az anyagi büntetőjog harmonizációja az EU keretében (Hollán Miklós)

I.A. Szabályozási előzmények és EU szabályozástörténet

I.A.1. Nemzetközi egyezmények

Az egyes államok a XX. század elejétől kezdve nemzetközi egyezményekben vállaltak kötelezettséget anyagi büntetőjoguk harmonizációjára. A vonatkozó nemzetközi egyezmények általában bizonyos bűncselekménytípusok büntetni rendelésére és szankcionálásának módjára vonatkoztak. Ilyen volt pl. a pénzhamisítás elleni egyezmény,² a kábítószerekről szóló egységes egyezmény,³ illetve a pszichotrop anyagokról szóló egyezmény.⁴ Az egyezmények általában a bűncselekmény fogalmát és büntetni rendelésének kötelezettségét mondják ki, míg annak szankcionálásának részleteit a nemzeti jogra hagyják. Kivétekléppen azonban pl. a fehér kereskedelem elnyomása végett Párizsban 1910. május hó 4-én kelt nemzetközi egyezményhez fűzött zárójegyzőkönyv alapján a törvénynek az említett bűncselekményekre minden esetben szabadságvesztés-büntetést kell elrendelnie, tekintet nélkül az egyéb fő- vagy mellékbüntetésekre.⁵ Ehhez hasonlóan a zárójegyzőkönyv alapján a törvénynek figyelemmel kellene lennie – az áldozat életkorától függetlenül – az adott esetben netalán fennforgó különféle minősítő körülményekre (*circonstances aggravantes*), így különösen azokra, amelyeket a 2. cikk említ, illetve arra, hogy a tettes a sértettet erkölcsstelen életmódnak szolgáltatotta ki.⁶

Született olyan egyezmény is, amelynek célja elsősorban egy büntetőjogi szankció, nevezetesen az elkobzás szabályozásának harmonizációja volt (az érintett bűncselekmények körétől alapvetően függetlenül).⁷ Sőt a nemzetközi szerződések igen ritkán, de olyan rendelkezéseket is tartalmaztak, amelyek valamely kapcsolódó cselekmény büntetni rendelésének (megbüntetésének) tilalmát mondták ki. Így az embercsempészés elleni jegyzőkönyv alapján „a migránsokat nem lehet büntetőeljárás alá vonni azon tény miatt, mert a jelen Jegyzőkönyv a 6. cikkében foglalt bűncselekmény elkövetésének tárgyai voltak”.⁸

A nemzetközi büntetőjogi egyezmények többségét nemzetközi szervezetek, így különösen az ENSZ, illetve az ET keretében fogadták el. Azoknak azonban gyakran olyan államok is lehetnének a

¹ **269/B. §⁷³⁸** (1)

²

³

⁴

⁵ Fehérkereskedés elleni egyezmény zárójegyzőkönyve C) pont.

⁶ Fehérkereskedés elleni egyezmény zárójegyzőkönyve C) pont. A magyar fordítás, amely szerint a nő „tényleg kéjelgés áldozata lett” nem szerencsés.

⁷ elkobzás az elkobzásról szóló első ET egyezmény 36. cikk 1. bek.

⁸ TOC jegyzőkönyv 5. cikk

részesei, amelyek a nemzetközi szervezetnek nem tagjai, de az instrumentum kidolgozásában részt vettek.⁹

A nemzetközi egyezményekből eredő szabályozási kötelezettségek az államokra akkor vonatkoznak, ha az instrumentum kötelező erejét – nemzeti joguk szerint szükséges módon – elismerték.

A nemzetközi egyezményekhez fenntartások is fűzhetők, amelyek alapján a részes államok mentesülhetnek bizonyos cselekménytípusok büntetni rendelése, illetve bizonyos szankciók szabályozása alól.¹⁰ Így pl. Az elkobzásról szóló első ET egyezmény főszabálya szerint az államoknak az elkobzást bármely bűncselekmény vonatkozásában lehetővé kell tenni.¹¹ Tehetnek azonban olyan fenntartást, amely szerint az elkobzást csak bizonyos bűncselekmények vagy bűncselekmény-fajták tekintetében biztosítják.¹²

A nemzetközi szerződések implementációjának alapelve, hogy ha „egy büntetőjogi szabályozás mögött nemzetközi egyezmény áll”, akkor „az abban foglaltaktól eltérően szélesebb körben büntetőjogi felelősség előírásának nincs akadálya”.¹³ A fehér kereskedés elnyomása végett Párizsban 1910. május hó 4-én kelt nemzetközi egyezményhez fűzött zárójegyzőkönyv kifejezetten kiemeli, hogy a szerződő államoknak magától értetődően feltétlenül jogukban áll például büntetés alá vonni a nagykorú nő megszerzését akkor is, ha ellene megtevésztést vagy erőszakot nem alkalmaztak.

1.A.2. EK és EU szabályozástörténet

1.A.2.a. A közösségi hűség elve

Az EK szerződés az anyagi büntetőjog harmonizációjáról külön rendelkezést nem tartalmazott. Az EK szerződés egyik akkoriban hatályos általános rendelkezése azonban megfogalmazta a közösségi hűség elvét, amely szerint „a tagállamok az e szerződésből, illetve a Közösség intézményeinek cselekvéseiből eredő kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében megteszik a megfelelő általános vagy különös intézkedéseket. A tagállamok elősegítik a Közösség feladatainak teljesítését”.¹⁴ Az Európai Közösségek Bírósága szerint viszont ezen elv alapján a tagállamok – a közösségi jog külön erre vonatkozó rendelkezésének hiányában is – kötelesek a közösségi jogot sértő cselekményeket hasonló anyagi és eljárásjogi szabályok mellett üldözni, mint a nemzeti jogot sértő, típus és súly szerint hasonló cselekményeket. Ennek során szabadon megválaszthatják az alkalmazható szankciókat, de azoknak hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.¹⁵ Ennek alapján a közösségi jogból csak akkor ered kötelezettség anyagi büntetőjogi szabályozás megalkotására, ha a nemzeti jogot sértő hasonló cselekmények esetén a tagállam ezt az utat választotta.

1.A.2.b. Nem büntetőjogi irányelvek

Még az EU létrejötte előtt is számos olyan közösségi jogi irányelvet alkottak, amely a tagállamok belső joga számára minimum-követelményként bizonyos a cselekménynek a tilalmazását és szankcionálását írta elő, de arról, hogy ez miképpen történjék, nem rendelkezett. Ennek ellenére ezek az instrumentumok jelentékeny hatást gyakoroltak a tagállamok büntetőjogára,¹⁶ így különösen

- a bennfentes kereskedelem tárgyában 1989-ben kibocsátott irányelv, illetve
- a pénzmosásról szóló 1991-ben kibocsátott irányelv,

⁹ Vö. az elkobzásról szóló első ET egyezmény 36. cikk 1. bek.

¹⁰ Vö. pl.

¹¹ Vö. Az elkobzásról szóló első ET egyezmény 2. cikk. 1. bek. figyelemmel az 1. cikk a) és c) pontjában szereplő definíciókra.

¹² Az elkobzásról szóló első ET egyezmény 2. cikk. 2. bekezdése csak nyilatkozatról szól, a fenntartást kifejezést csak az erre hivatkozó 40. cikk 1. bekezdése használja.

¹³ Wiener A. I.: Büntetőpolitika – büntetőjog (jogszabálytan). In: *Büntetendőség, büntethetőség*. Büntetőjogi tanulmányok. Átdolgozott kiadás (szerk.: Wiener A. Imre). „Jog és Jogtudomány 13.” KJK–MTA Állam és Jogtudományi Intézet, Budapest, 1999. 66. o. 80. lj.

¹⁴ *10. cikk (korábbi 5 cikk)*

¹⁵ [68/88. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 1989. szeptember 21. napján hozott ítélet, 24. pont]

¹⁶ Farkas 2011. 69. o.

I.A.2.c. Maastrichti Szerződésen alapuló másodlagos joganyag

A Maastrichti Szerződésen alapuló másodlagos joganyagból

- egyezmények, illetve
- együttes fellépések

tartalmaztak az anyagi büntetőjog harmonizációjára vonatkozó rendelkezéseket.

Az egyezmények közül kiemelés igényel

- a Közösség pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezmény,¹⁷
- annak első kiegészítő jegyzőkönyve (a hivatali vesztegetés kapcsán),¹⁸ valamint
- annak második kiegészítő jegyzőkönyve (a jogi személy felelősségével, az elkobzással, illetve a pénzmosással kapcsolatosan).¹⁹

Az együttes fellépések közül pedig ilyen instrumentum volt

- a rasszizmus és az idegengyűlölet elleni küzdelemről szóló, 1996. július 15. napján elfogadott 96/443/IB együttes fellépés,²⁰
- a pénzmosásról, az elkövetéshez használt eszközök, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zár alá vételéről, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló a 1998. december 3. napján elfogadott 98/699/IB együttes fellépés.²¹
- a bűnszervezetben való részvétel bűncselekményé nyilvánításáról szóló 1998. december 21. napján elfogadott 98/733/IB együttes fellépés,²²
- a magánszektorban tapasztalható korrupcióról szóló 1998. december 22. napján elfogadott 98/742/IB együttes fellépés.²³
- az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgáló együttes fellépése a Tanács 1997. február 24-i 97/154/IB számú.²⁴

I.A.2.d. Az Amszterdami Szerződés

Az Amszterdami Szerződés módosításai nyomán elfogadott számos kerethatározat közül a következők tartalmaztak anyagi büntetőjog harmonizációjára vonatkozó²⁵ rendelkezéseket

- az euró bevezetésével kapcsolatos pénzhamisítás elleni, büntetőjogi és egyéb szankciókkal megvalósuló védelem megerősítéséről szóló 2000. május 29. napján elfogadott 2000/383/IB kerethatározat,
- a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló 2001. május 28. napján elfogadott 2001/413/IB kerethatározat,²⁶
- a pénzmosásról, valamint a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zár alá vételéről, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló 2001. június 26. napján elfogadott 2001/500/IB kerethatározat.²⁷
- a terrorizmus elleni küzdelemről szóló Tanács 2002. június 13. napján elfogadott 2002/475/IB kerethatározat,

¹⁷ A Tanács jogi aktusa (1995. július 26.) az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezmény létrehozásáról. HL C 316., 1995.11.27.

¹⁸ A Tanács jogi aktusa (1996. szeptember 27.) az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezményhez csatolt jegyzőkönyv létrehozásáról. HL C 313., 1996.10.23.

¹⁹ A Tanács jogi aktusa (1997. június 19.) az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezmény második jegyzőkönyve szövegének kidolgozásáról. HL C 221., 1997.7.19.

²⁰

²¹ . Eredetileg HL 1998. december 9-i, L 333. szám (1. o.). Megtalálható HL, 2004. évi különkiadás 19/1. kötet 97. o.

²²

²³

²⁴ A Tanács együttes fellépése (1997. február 24.) az Európai Unióról szóló Szerződés K.3. cikke alapján, az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgáló fellépésről. HL 1997. május 4-i, L 63 szám (2. o.), megtalálható HL, 2004. évi különkiadás 19/1. kötet (60. o.).

²⁵ A kölcsönös elismerésre lásd

²⁶

²⁷ Eredetileg HL 2001. július 5-i, L 182. szám (1. o.). Megtalálható HL, 2004. évi különkiadás 19/04. kötet (158. o.)

- az információs rendszerek elleni támadásokról szóló 2005. február 24. napján elfogadott 2005/222/IB kerethatározat,²⁸
- a tiltott kábítószer-kereskedelem területén a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetésekre vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló 2004. október 25. napján elfogadott 2004/757/IB kerethatározat,²⁹
- A bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról szóló 2005. február 24. napján elfogadott 2005/212/IB kerethatározat,³⁰
- az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló 2002. július 19. napján elfogadott 2002/629/IB számú kerethatározat³¹

Azonos vagy hasonló témájú együttes fellépéseket a kerethatározatok hatályon kívül helyezték és azok helyébe léptek.³² Bizonyos esetekben azonban a hatályon kívül helyezés csak a megfelelő témájú rendelkezéseit érintette.³³

1.A.2.e. Irányelvek a Lisszaboni Szerződést megelőzően

Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 defining the facilitation of unauthorised entry, transit and residence
Official Journal L 328 , 05/12/2002 P. 0017 - 0018

A Lisszaboni szerződést megelőzően az anyagi büntetőjogi védelem közösségiesítésére.

A szellemi tulajdont sértő cselekmények elleni büntetőjogi küzdelem céljából a Bizottság 2005. július 12-én egy „iker javaslatot” nyújtott be, amelyben két egymásra épülő instrumentum tervezete szerepelt. Az egyik a Parlament és a Tanács által elfogadandó a szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító büntetőjogi intézkedéseket tartalmazó irányelv javaslata,³⁴ a másik pedig a szellemi tulajdonjog védelmének büntetőjogi kereteit megerősítő kerethatározat javaslata³⁵ (a továbbiakban e § vonatkozásában Irányelv Javaslat, illetve Kerethatározat Javaslat).³⁶ Az ilyen ún. kettős szöveg mechanizmusra épülő³⁷ „javaslat páros” alapján tehát a büntetőjog harmonizációjának bizonyos kérdései az első, míg más aspektusai (erre épülve és azt kiegészítve) harmadik pilléres instrumentumban nyernének szabályozást.

Az EU bíróság ismeretesen megsemmisítette a környezet védelem, illetve a hajók által okozott szennyezésre vonatkozó kerethatározatokat.³⁸ Ezek pótlására az Európai Parlament és a Tanács mégpedig már a Lisszaboni Szerződés előtt (!)

²⁸

²⁹ 2004.11.11. L 335/8

³⁰ OJ L 68, 15/03/2005, p. 49-51

³¹ HL 2002. augusztus 1-i, L 203 (1. o.), megtalálható HL, 2004. évi külökiadás 19/6. kötet (52. o.).

- ³² 96/443/IB együttes fellépést a 2008/913/IB kerethatározat,
- a 98/733/IB együttes fellépést a 2008/841/IB kerethatározat;
- a 98/742/IB együttes fellépést 2003/568/IB tanácsi kerethatározat.
- **97/154/IB** A kerethatározat alapján az együttes fellépés az emberkereskedelemre nem alkalmazható. 2002/629/IB számú 9. cikk³²

³³ , így 2001/500/IB kerethatározat és 98/699/IB együttes fellépés tekintetében 2001/500/IB kerethatározat 5. cikk.

³⁴ 2005/0127(COD).

³⁵ 2005/0128(CNS).

³⁶ Brüsszel, 12.7.2005 COM(2005)276 végleges 2005/0127(COD) 2005/0128(CNS){SEC(2005)848}.

³⁷ Vö. COM(2005) 583 végleges a Bíróság által (a C-176/03 sz. Bizottság kontra Tanács ügyben) 2005. szeptember 13-án hozott ítélet következményeiről szóló, 2005. november 23-i bizottsági közlemény. 11. pont.

³⁸ [Ennek részleteire lásd.](#)

- megalkotta a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2008. november 19. napján elfogadott 2008/99/EK irányelv,³⁹ illetve
- 2009/123/EK irányelve módosította a hajók által okozott szennyezésről és a jogsértésekre alkalmazandó szankciókról szóló 2005/35/EK irányelvet,⁴⁰⁴¹

Sőt másokra is kihatott, így a⁴² EU Bíróság döntését a Bizottság úgy értelmezte, hogy a szellemi alkotások tekintetében is az EK szerződés alapján kell kibocsátani azokat büntetőjogi rendelkezéseket, amelyek a közösségi jog hatékony végrehajtásához szükségesek.⁴³ Ennek megfelelően a Kerethatározat Javaslatot visszavonták és az Irányelv Javaslatot úgy módosították, hogy a büntetési tételekre vonatkozó rendelkezések is abba kerültek át.⁴⁴

I.A.2.f. Lisszaboni Szerződés módosításai

A Lisszaboni Szerződés alapján anyagi büntetőjogi kérdésekben irányelveket alkotnak, amelyek közül eddig kettőt fogadtak el:

- az emberkereskedelem megelőzéséről, az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011. április 5. napján elfogadott 2011/36/EU számú irányelv,
- a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló 2011. december 13. napján elfogadott 2011/92/EU irányelv.

A büntetőjogot érintő irányelvek – a kerethatározatokkal szemben – nem feltétlenül kötelezik az EU összes tagállamát. A kimaradás (*opting out*) fenti lehetősége összefüggésben van azzal, hogy a büntetőjogi harmonizáció döntéshozatali követelményei a Lisszaboni Szerződést követően az egyhangúságtól, a „többségi” szavazás irányába mozdultak el. Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés szerint elfogadott irányelv ugyanis olyan államokat is kötelezhet, amelyek – az alapító vagy csatlakozási szerződésben – csak az EU jogalkotásában való együttműködést vállalták, de az irányelvben foglalt konkrét kötelezettségeket nem kívánják elfogadni

A Lisszaboni szerződéshez csatolt az átmeneti rendelkezésekről szóló (36.) jegyzőkönyv alapján „az uniós intézmények, szervek és hivatalok által az Európai Unióról szóló szerződés alapján a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtt elfogadott jogi aktusok joghatása mindaddig fennmarad, amíg azokat a Szerződések alapján hatályon kívül nem helyezik, semmisnek nem nyilvánítják, vagy nem módosítják”.⁴⁵

. Ezek közül mindkettő az annak az elfogadásában részt vevő tagállamok tekintetében felváltja az a megfelelő kerethatározatokat.⁴⁶ Azon államok tekintetében, amelyek nem vettek részt az irányelvek elfogadásában (pl. Dánia és az Egyesült Királyság) az addigi kerethatározatok irányadóak.

I.B. A hatályos EU szabályozás

I.B.1. A jogforrások áttekintése

Az anyagi büntetőjog harmonizációjára vonatkozó hatályos EU szabályozás tekintetében először annak alapszerződési alapjait, majd annak másodlagos joganyagát mutatom be.

³⁹ HL L 328., 2008.12.6. Vö. Görgényi 2011 9.

⁴⁰ OJ L 280, 27/10/2009, p. 52–55 Vö. Görgényi 2011 98.

⁴¹

⁴²

⁴³ A Bíróság által (a C-176/03 sz. Bizottság kontra Tanács ügyben) 2005. szeptember 13-án hozott ítélet következményeiről szóló, 2005. november 23-i bizottsági közlemény [COM (2005) 583 végleges]. 11. pont.

⁴⁴ Módosított javaslat az Európai Parlament és a Tanács irányelve a szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító büntetőjogi intézkedésekről. COM (2006) 168 final 2005/0127 (COD). A Módosított irányelv javaslat indokolása alapján a joghatósággal és a büntetőeljárások összehangolását általános hatókörű (nem csak a szellemi alkotások büntetőjogi védelmére vonatkozó) tervezett instrumentum végeznél.

⁴⁵ 36. jegyzőkönyv . cikk

⁴⁶ Emberkereskedelem elleni irányelv 21. cikk.

I.B.1.a. Elsődleges joganyag

Az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott irányelvekben szabályozási minimumokat állapíthat meg a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan az olyan különösen súlyos bűncselekmények esetében, amelyek jellegüknél vagy hatásuknál fogva a több államra kiterjedő vonatkozásúak, illetve amelyek esetében különösen szükséges, hogy az ellenük folytatott küzdelem közös alapokon nyugodjék. Ezek a területek a következők: terrorizmus, emberkereskedelem és a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolása, tiltott kábítószer-kereskedelem, tiltott fegyverkereskedelem, pénzmosás, korrupció, pénz és egyéb fizetőeszközök hamisítása, számítógépes bűnözés és szervezett bűnözés. A bűnözés alakulásánál függvényében a Tanács határozatban egyéb területekről állapíthatja meg, hogy azok megfelelnek az e bekezdésben meghatározott feltételeknek. Erről a Tanács az Európai Parlament egyetértését követően, egyhangúlag határoz [EUMSZ 83. cikk (1) bek.].

Ezen felül, ha valamely harmonizációs intézkedések hatálya alá tartozó területen az Unió politikájának (pl. környezetvédelem, idegenrendészet) eredményes végrehajtásához elengedhetetlen a tagállamok büntetőügyekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítése, irányelvekben szabályozási minimumokat lehet megállapítani e területen a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan. Az ilyen irányelveket ugyanazon rendes vagy különleges jogalkotási eljárás keretében kell elfogadni, mint amely szerint az említett harmonizációs intézkedéseket elfogadták [EUMSZ 83. cikk (2) bek.]. A szerződéshez csatolt jegyzőkönyvek alapján bizonyos államokra (pl. Dániára,⁴⁷ az Egyesült Királyságra és Írországra⁴⁸) nem kötelezők a büntetőjog harmonizációjára vonatkozó irányelvek, ha azok elfogadásában nem vesznek részt, illetve azok kötelező hatályát utólagosan nem fogadják mégis el.

Ezen felül amennyiben egy ilyen közvetlenül vagy közvetetten büntetőjogi tárgyú irányelv tervezete a Tanács valamely tagjának megítélése szerint büntető igazságügyi rendszerének alapvető vonatkozásait érintené, a rendes jogalkotási eljárást fel kell függeszteni. A kérdés megvitatását követően és konszenzus elérése esetén az Európai Tanács a felfüggesztéstől számított négy hónapon belül a tervezetet visszautalja a Tanács elé, amely megszünteti a rendes jogalkotási eljárás felfüggesztését. Ha viszont ugyanezen határidőn belül nem alakul ki egyetértés, akkor lehetőség van arra, hogy legalább kilenc tagállam ún. megerősített együttműködést hozzon létre az adott irányelvtervezet alapján [EUMSZ 83. cikk (3) bek.].

Az anyagi büntetőjogi szabályozás megalkotására vonatkozó kötelezettség eredhet az Európai Unió működéséről szóló szerződés szerint a tagállamok segítik az Uniót feladatainak teljesítésében, és tartózkodnak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti az Unió célkitűzéseinek megvalósítását [EUMSZ 4. cikk (3) bek. harmadik mondat],

325

I.B.1.b. A másodlagos joganyag

Az anyagi büntetőjog harmonizációját meghatározó másodlagos joganyag tehát

- irányelvekből, illetve
- a még hatályos kerethatározatokból áll.

A büntetőtörvények megalkotására (harmonizálására) irányelv kötelez tehát

- a környezet büntetőjogi védelme,
- a hajók által okozott tengeri szennyezés,
- az emberkereskedelem, illetve
- a gyermekek elleni cselekmények

kapcsán.

A kerethatározat közül jelenleg is hatályban van még

- az euró bevezetésével kapcsolatos pénzhamisítás elleni, büntetőjogi és egyéb szankciókkal megvalósuló védelem megerősítéséről szóló (2000. május 29.) 2000/383/IB kerethatározat,

⁴⁷ A Lisszaboni Szerződéshez csatolt (22.) számú jegyzőkönyv.

⁴⁸ A Lisszaboni Szerződéshez csatolt (21.) számú jegyzőkönyv.

- a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló 2001. május 28. napján elfogadott 2001/413/IB kerethatározat,
- a Tanács kerethatározata (2002. november 28.) a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás elleni küzdelem büntetőjogi keretének megerősítéséről,⁴⁹
- a pénzmosásról, valamint a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó dolgok azonosításáról, felkutatásáról, zár alá vételéről és elkobzásáról szóló 2001 június 26. napján elfogadott 2001/500/IB kerethatározat,
- a terrorizmus elleni küzdelemről szóló Tanács 2002. június 13. napján elfogadott 2002/475/IB kerethatározat,
- a magánszektorban tapasztalható korrupció elleni küzdelemről szóló 2003. július 22. napján elfogadott 2003/568/IB kerethatározat.
- a tiltott kábítószer-kereskedelem területén a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetésekre vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló 2004. október 25. napján elfogadott 2004/757/IB kerethatározat,⁵⁰
- az információs rendszerek elleni támadásokról szóló 2005. február 24. napján elfogadott 2005/222/IB kerethatározat,
- a szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló 2008. október 24. napján elfogadott 2008/841/IB kerethatározat;
- a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló 2008. november 28. napján elfogadott 2008/913/IB kerethatározat.

I.B.2. Az anyagi jogharmonizáció szabályozási sémája

A szakkönyv keretei között nem áll módunkban részletesen bemutatni az anyagi jogi jogharmonizáció egyes területeit, hiszen ez minden egyes témakör kapcsán legalább egy-egy ívet igényelne.⁵¹ Ehelyett inkább az Európai Unió keretein belül zajló anyagi jogi jogharmonizáció sémáját mutatjuk be, az egyes bűncselekménytípusok és szankciók szabályozásának közös vagy leggyakrabban előforduló elemeit absztrahálva. Ennek keretében lényegében az egyes instrumentumokból merített példákkal is illusztrálva számba vesszük, hogy milyen kérdéseket szabályoz egy az anyagi büntetőjogot harmonizáló instrumentum (irányelv, kerethatározat stb.).

I.B.2.a. Fogalmak

Az anyagi büntetőjog harmonizációjára irányuló instrumentumok általában az érdemi rendelkezésekben használt fogalmak – önjáró vagy más joganyagra utaló – meghatározásával kezdődnek.

Önjáró meghatározásra példa az „információs rendszer” fogalma, amelybe beletartozik „minden olyan eszköz vagy összekapcsolt vagy kapcsolódó eszközökből álló eszközcsoport, amelyek közül egy vagy több valamely program alapján automatikus adatfeldolgozást hajt végre számítógépes adatokon, valamint a működése, használata, védelme és karbantartása céljából általa tárolt, feldolgozott, helyreállított vagy továbbított számítógépes adatokon.”⁵² Ehhez hasonló a „fizetőeszköz” meghatározása, amely „a törvényes fizetőeszközök (bankjegyek és érmék) kivételével minden olyan materiális eszköz, amely különleges természeténél fogva önállóan vagy más (fizető)eszközzel együtt birtokosát vagy használóját képessé teszi pénz vagy pénzbeli érték átruházására; ilyen például a hitelkártya, az eurocsekk kártya, a pénzügyi intézmények által kibocsátott más kártyák, az utazási csekkek, az eurocsekkek és más csekkek és váltók, amelyek a hamisítás vagy a jogosulatlan felhasználás ellen például kivitelezésük, kódolásuk vagy a rajtuk lévő aláírás folytán védettek”.⁵³

A más joganyagra utalások tárgya többféle norma lehet, így pl.

⁴⁹ Hungarian Chapter 19 Volume 006 P. 61 - 63

⁵⁰ 2004.11.11. L 335/8

⁵¹ , Ezt tett a kézikönyv kézikönyvből Vö, szerzőtől 2 monográfia, csalásos monográfia

⁵² 2005/222/IB kerethatározat 1. cikk a) pont.

⁵³ (2001/413/IB 1. cikk a)

- a nemzeti jog szabálya,
- nemzetközi szerződés, illetve
- más uniós (közösségi jogi) aktus.

A nemzeti jogra utal azon definíció, amely szerint a hozzáférés vagy beavatkozás az információs rendszerbe akkor jogosulatlan, ha azt a rendszer vagy a rendszer részének tulajdonosa vagy egyéb jogosultja nem engedélyezte, vagy azt a nemzeti jogszabályok nem teszik lehetővé.⁵⁴

A közösségi jogra utal „védett, vadon élő állat- és növényfajok” fogalma, hiszen ezek körét a büntetőjogi harmonizáció tekintetében is a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21. napján elfogadott 92/43/EGK tanácsi irányelv IV. melléklete alapján kell meghatározni,⁵⁵

A nemzetközi egyezményekre utalva határozza meg a kábítószer fogalmát a kábítószer kereskedelem elleni kerethatározat.⁵⁶

Az első és a harmadik megoldást kombinálja azon definíció, amely szerint a környezet büntetőjogi védelmével kapcsolatos rendelkezések kapcsán „jogellenes”

- az EK-Szerződés értelmében elfogadott meghatározott jogszabályok megsértése,⁵⁷ illetve
- a közösségi jogszabályokat alkalmazó tagállami törvény, közigazgatási rendelet vagy tagállami illetékes hatóság által hozott határozat megsértése.⁵⁸

1.B.2.b. A kriminalizációs kötelezettség

Az instrumentumok lelke általában azon rendelkezés, amely a kerethatározatonként (irányelvenként) különböző terjedelmű kriminalizációs kötelezettséget írja elő. Az emberkereskedelem elleni irányelv alapján pl. a tagállamoknak büntetni kell rendelni, ha „személyek kizsákmányolás céljából való toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy fogadása [...] fenye-getéssel, erőszakkal vagy egyéb kényszer alkalmazásával, ember-rablással, csalással, megtévesztéssel, hatalommal vagy a kiszol-gáltatott helyzettel való visszaélés révén, illetve anyagi ellenszol-gáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával” történik.

A cselekménytípus meghatározása, illetve a kriminalizációs kötelezettség terjedelme kapcsán az instrumentumok a szubjektív tényállási elemeket is meghatározzák. Általában szándékos bűncselekmények büntetni rendelését írják elő,⁵⁹ de kivételesen elrendelhetik a szándékos mellett a „súlyos gondatlanságból” elkövetett cselekmények büntetni rendelését is.⁶⁰ Speciális szubjektív tényállási elemet határoz meg a kábítószer kereskedelem ellen kerethatározat, amikor annak alapján a prekursorok előállítását, szállítását és forgalmazását akkor kell büntetni rendelni, ha azt „annak tudatában” követik el, hogy „azokat tiltott kábítószer-gyártáshoz és előállításához fogják felhasználni”.⁶¹

Számos instrumentum esetében a kriminalizációs kötelezettség többféle magatartásra vonatkozik, így pl. a környezet büntetőjogi védelméről szóló irányelv egyetlen („bűncselekmények” című) rendelkezésében 9 féle tényállástípus különíthető el.⁶² Vannak olyan instrumentumok is, amelyek külön címekkel rendelkező cikkekben többféle bűncselekménytípust szabályoznak, így pl. a terrorizmus elleni küzdelemről szóló kerethatározat,⁶³ az információs rendszerek elleni támadásokról szóló kerethatározat,⁶⁴ illetve a gyermekek szexuális bántalmazása elleni irányelv.⁶⁵

⁵⁴ 2005/222/IB kerethatározat 1. cikk d) pont.

⁵⁵ 2008/99/EK irányelv 2. cikk b) i)

⁵⁶ 1. cikk (1) a)

⁵⁷ 2008/99/EK irányelv 2. cikk a) i).

⁵⁸ 2008/99/EK irányelv 2. cikk b) iii)

⁵⁹ Így pl. 2001/413/JHA 2-4. cikk, 2008/913/IB 1. cikk (1) , 2004/757/IB 2. cikk 2005/222/IB 2. cikk,

⁶⁰ környezet irányelv 3. cikk

⁶¹ speciális 2. cikk (1) d) pont

⁶² 3. cikk a-i) pont

⁶³

⁶⁴ 2-4. cikk

⁶⁵

1.B.2.c. A kriminalizációs kötelezettség terjedelme és alóli kivételek

A kriminalizációs kötelezettség terjedelme sok esetben olyan pontossággal van megfogalmazva, hogy alig hagy mérlegelést az tagállamoknak.⁶⁶ Kivételesen azonban annak megfogalmazása is jelentős mérlegelést tesz lehetővé. Így az információs rendszerekhez való jogsértő hozzáférést tekintetében „minden tagállam meghozza a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy” az „legalább a jelentősebb esetekben bűncselekménynek minősüljön”.⁶⁷

Egyes instrumentumok lehetőséget adnak a tagállamoknak arra, hogy bizonyos cselekményeket ne rendeljenek büntetni.

- Így pl. az információs rendszerekhez való jogsértő hozzáférést kapcsán „minden tagállam határozhat úgy, hogy” az „csak akkor minősüljön bűncselekménynek, ha azt valamely biztonsági intézkedés megsértése által követték el”.⁶⁸
- Bizonyos rasszista cselekmények kapcsán pedig „a tagállamok dönthetnek úgy, hogy kizárólag azt a cselekményt büntetik, amely a közrend megzavarására alkalmas vagy fenyegető, gyalázkodó vagy sértő jellegű”.⁶⁹

A kivételek érvényesítésére gyakran kifejezet nyilatkozat („quasi fenntartás”) keretében van lehetőség.

- Így a korrupció elleni kerethatározat alapján a tagállamok nyilatkozhatnak arról, hogy a kriminalizációs kötelezettséget olyan magatartásra korlátozzák, amely versenytorzulást von vagy vonhat maga után az áruk, illetve kereskedelmi szolgáltatások beszerzéséhez kapcsolódóan.⁷⁰ Az ilyen nyilatkozatok megtételére azonban csak a kerethatározat elfogadásakor va lehetőség, és azok csak az implementációs határidő lejártától számított 5 évig maradnak érvényesek. Ezt követően a tanács 2010. július 22-e előtt a megfelelő időben felülvizsgálja, hogy van-e lehetőség az ilyen nyilatkozatok megújítására.⁷¹
- Egyes rasszista cselekmények kapcsán a tagállam kerethatározat elfogadásakor vagy azt követően nyilatkozatot tehet arról, hogy azokat csak abban az esetben rendeli büntetni, ha az elkövető által tagadott háborús vagy emberiség elleni bűncselekmények elkövetését az adott tagállam nemzeti bíróságának és/vagy valamely nemzetközi bíróságnak a jogerős határozata, vagy csak valamely nemzetközi bíróság jogerős határozata állapította meg”.⁷²

1.B.2.d. Büntethetőségi feltételek és akadályok

Az európai unió jogharmonizáció sajátossága, hogy az instrumentumai a büntethetőségi feltételek szabályozására (pontosabban annak tilalmára) nézve is tartalmaznak rendelkezéseket. Így pl. a terrorizmus és a rasszizmus elleni kerethatározat alapján a tagállamoknak biztosítani kell, hogy a kerethatározat hatálya alá tartozó bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozás megindítása vagy büntetőeljárás cselekmények foganatosítása – legalább akkor, ha a cselekményt a tagállam területén követték el – ne függjön a bűncselekmény sértettjének feljelentésétől vagy bejelentésétől”.⁷³ Az emberkereskedelem és a gyermekek elleni szexuális bűncselekmények kapcsán a tagállamoknak nemcsak azt kell biztosítaniuk, hogy a nyomozásra és büntetőeljárásra a sértett bejelentésétől vagy vádemelésétől függetlenül is sor kerül, hanem azt is, „hogy az eljárás abban az esetben is folytatódhasson, ha a sértett visszavonta a vallomását”.⁷⁴

Az európai unió jogharmonizáció keretében olyan rendelkezések is ismeretesek, amelyek a tagállamokat lényegében a büntethetőségi akadályok (elévülés) szabályainak reformjára is

⁶⁶ karsai nagy cikk

⁶⁷ 2. cikk

⁶⁸ 2. cikk. (2) bek.

⁶⁹ 2008/913/IB 1. cikk (2) bek.

⁷⁰ 2003/568/IB 2. cikk (3) bek.

⁷¹ 2003/568/IB 2. cikk (4) bek.

⁷² 2008/913/IB 1. cikk (4) bek.

⁷³ 2002/475/IB 10. cikk (1) bek., hasonlóan 2008/913/IB 8. cikk.

⁷⁴ 2011/36/EU 9. cikk (1) bek., 2011/92/EU 15. § (1) bek.

kötelezhetik. Az emberkereskedelem, illetve egyes gyermekek elleni bűncselekmények esetén ugyanis a tagállamoknak olyan szabályozást kell bevezetniük, amely biztosítja, hogy a sértett nagykorúvá válását követően még kellő ideig lefolytathassák a büntetőeljárását.⁷⁵

I.B.2.e. Kísérlet és részesség

Az irányelvek (kerethatározatok) általában az adott bűncselekménytípushoz kapcsolódó felbujtás, bűnsegély és kísérlet büntetni rendelésre is kötelezik a tagállamokat.⁷⁶ Gyakori azonban az olyan megoldás is, hogy a felbujtás (és a bűnsegély) mindig büntetendő, de bizonyos kisebb súlyú cselekményeknél a kísérlet nem büntetendő.⁷⁷ vagy a büntetni rendeltől a tagállam szabadon eltekinthet.⁷⁸ Érdekesség a korrupciós bűncselekményekre vonatkozó kerethatározat, amelyben a kísérletre büntetni rendelése nem követelmény,⁷⁹ aminek az oka lehet, hogy a büntetendő korrupció kerethatározatbeli definíciója már amúgy is meglehetősen előrehozza a büntetőjogi felelősséget (pl. előnyt kér vagy ígér).⁸⁰

I.B.2.f. A szankciók

A nemzetközi szerződések szokásos hallgatásához⁸¹ képest az európai uniós instrumentumok sajátossága, hogy – az EU Bíróság által megfogalmazott követelményt⁸² átvéve – külön utalnak a hatékony, arányos és visszatartó erejű szankcionálás követelményére.⁸³ Egyes instrumentumok ezen felül azt a követelményt is megfogalmazzák, hogy a cselekmény szankcionálása olyan legyen, ami kiadatást tesz lehetővé.⁸⁴

Az uniós jogharmonizáció igazi specifikumai a büntetési tétel maximumára vonatkozó rendelkezések, amelyekhez hasonlóak a nemzetközi egyezményekben nem találhatók.⁸⁵ Ezek alapján a nemzeti jogban a cselekmény büntetési tételének maximuma

- egy évtől három év közötti.⁸⁶
- legalább öt évi,⁸⁷
- legalább nyolc évi,⁸⁸
- legalább tíz évi,⁸⁹
- legalább tizenöt év⁹⁰

szabadságvesztés legyen.

A büntetési tétel maximumára vonatkozó szabályok kezdetben csak a bizonyos elkövetési magatartásokra,⁹¹ illetve egyes bűncselekménytípusokra vonatkoztak.⁹² A kriminalizációs

⁷⁵ 2011/36/EU 9. cikk (2) bek., 2011/92/EU 15. § (2) bek.

⁷⁶ Íg ypol. 2011/36/EU 3. cikk.

⁷⁷ Vö. pl. 2008/913/IB 2. cikk (1) és (2) bek., terrorizmus 4. cikk (2) bek., 2001/413/JHA 5. cikk

⁷⁸ információs 5. cikk (2) (3), 2004/757/IB 3. cikk (1)-(2) bek.

⁷⁹ Vö. magán korrupció 3. cikk még szerepelt,. de Initiative of the Kingdom of Denmark with a view to the adoption of Council Framework Decision on combating corruption in the private sector *Official Journal C 184 , 02/08/2002 P. 0005 – 0007., de*

⁸⁰ 2. cikk (1)

⁸¹ Vö. I.A.1

⁸² Vö. I.A.2.a. cím.

⁸³ 2008/913/IB 3. cikk (1) bek., Környezet csak ez és 5. cikk Szankciók , Információs 6. cikk(1) , „hatékony, arányos és visszatartó erejű” kábítósezer 4 (1)

⁸⁴ terrorizmus 5. cikk, 2000/383/JHA 6. cikk (1) bek., (2001/413/JHA 6. cikk

⁸⁵ Vö. I.A.1

⁸⁶ 2008/913/IB 3. cikk (2) bek. információs 6. (2)

⁸⁷

⁸⁸ 2000/383/JHA 6. (2) bek., terrorizmus 5. cikk 3)

⁸⁹

⁹⁰ terrorizmus 5. cikk 3)

⁹¹ 2000/383/JHA 6. § (2), terrorizmus 5. cikk 3)

kötelezettség többi esetkörére nézve csak a hatékony, arányos és visszatartó erejű szankcionálás általános követelménye érvényesült. A későbbiekben már olyan irányelvet is elfogadtak, amelyekben a büntetési tétel maximumára vonatkozó szabályok az adott instrumentumban definiált bűncselekménytípus összes változatára vonatkoztak.⁹³ A büntetési tétel minimális maximumára vonatkozó rendelkezések azonban az ilyen instrumentumokban sem terjednek ki a felbujtásra, bűnsegélyre stb.⁹⁴

A nemzetközi szerződések szokásos hallgatásához⁹⁵ képest az uniós jogharmonizáció másik specifikuma olyan rendelkezések szerepeltetése, amelyek esetén bizonyos tényezők fennállása esetén súlyosabb szankcionálás, azaz meghatározott vagy az általában irányadónál magasabb büntetési tétel maximum alkalmazása indokolt. Az instrumentumokban az ilyen quasi minősítő körülmények olyan részletes szabályozásra is van példa, amely azonos szankció kapcsán különböző súlyú minősítő körülményeket alkalmaz.⁹⁶

Az ilyen quasi minősítő körülmények egyik része „bűncselekménytípus specifikus, így pl. a cselekmény „nagy mennyiségű kábítószer érint”.⁹⁷ Másik részük azonban több kerethatározatban is szerepel, ilyen pl. a bünszervezetben elkövetés. Ennek vonatkozásában csak annyi a különbség, hogy a korai instrumentumok szerint a 98/733/IB együttes fellépés meghatározása szerint bünszervezetben követték el,⁹⁸ az ott említett büntetési tételtől eltekintve,⁹⁹ illetve későbbi instrumentumok alapján a szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló, 2008. október 24-i 2008/841/IB tanácsi kerethatározat értelmében vett bünszervezet keretében követték el.¹⁰⁰ A quasi minősítő körülmények szabályozásának utóbbi esetei egyébként jó példák arra is, hogy az EU instrumentumok ezen kereszthivatkozásaik révén mindenképpen elindultak afelé, hogy az egységes rendszerként viselkedjenek.

A quasi minősítő körülmények vonatkozásában az instrumentumok szabályozási kötelezettséget tartalmaznak, de van olyan ajánlás jellegű rendelkezés is, amely szerint „a tagállamok meghozhatják” az ilyen intézkedéseket akkor is, „amennyiben a bűncselekmény súlyos kárt vagy alapvető érdeksérelmet okozott”.¹⁰¹

A büntetési tétel emelésre vonatkozó különös rendelkezést tartalmaz a terrorizmus elleni kerethatározat, amely szerint minden tagállamnak meg kell tennie a szükséges intézkedéseket, hogy a terrorista bűncselekmények és terrorista bűncselekményekhez kapcsolódó bűncselekmények, súlyosabb szabadságvesztéssel legyenek büntetendők, mint amelyek az ilyen bűncselekményekre különös célzat hiányában a nemzeti jog alapján kiszabhatók, kivéve ha a kiszabható büntetések már a nemzeti jog szerinti legsúlyosabb büntetések”.¹⁰²

Az európai unió instrumentumai a súlyosító körülményekről szóló rendelkezéseket is tartalmaznak. Az emberkereskedelem elleni irányelv végleges szövege szerint¹⁰³ a tagállamok annak biztosítására hozzák meg a szükséges intézkedéseket, hogy súlyosító körülménynek minősüljön az, ha az emberkereskedelmet hivatalos személy feladatának teljesítése során követte el.¹⁰⁴ A minősítő és a súlyosító körülményként való értékelés kapcsán választási lehetőséget kínál a rasszizmus elleni kerethatározat, amely alapján a tagállamoknak meg kell hozniuk a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a rasszista és idegengyűlölő indíték minősítő körülménynek (*aggravating circumstance*)¹⁰⁵ számítson, vagy az ilyen indítékot a bíróságok a büntetések kiszabásánál figyelembe vehessék.¹⁰⁶

⁹² információs 6. (1) és (2)

⁹³ 2011/36/EU 4. cikk (1) bek.

⁹⁴ kábítószer 4. § (1), 2011/36/EU 4. (1)

⁹⁵ Vö. I.A.1

⁹⁶ kábítószer 4. § (2) és (3)

⁹⁷ kábítószer 4. (3) a)

⁹⁸ ksz 4. (3) bek. információs 7. cikk (1)

⁹⁹ információs 7. cikk (1).

¹⁰⁰ 2011/36/EU irányelv 4. (2) b)

¹⁰¹ Info 7 (2) bek.

¹⁰² terrorizmus 5. (2)

¹⁰³ kodifikációtörténet Hollán

¹⁰⁴ Emberkereskedelem elleni irányelv 4. cikk (3) bek.

¹⁰⁵ magyar fordítás nem jó

¹⁰⁶ 2008/913/IB 4. cikk

Egyes instrumentumok a tagállamokat specifikus szankciók szabályozására is kötelezik, így pl. minden tagállamnak meg kell hoznia a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy lehetővé tegye a kábítószer kereskedelem elkövetési tárgyaiként szereplő anyagok, az ezen bűncselekmények elkövetésében használt vagy abban használni kívánt eszközök, valamint az ezen bűncselekményekből befolyó bevételek elkobzását, vagy az ilyen bevételek, anyagok és eszközök értékével megegyező értékű tulajdon elkobzását.¹⁰⁷ A magánszektorbeli korrupció kapcsán pedig minden tagállam megteszi a szükséges intézkedéseket alkotmányos szabályaival és elveivel összhangban annak biztosítására, hogy a bűncselekményt meghatározott üzleti tevékenységgel kapcsolatban elkövető (természetes) személyt, – legalább akkor, ha vezető beosztást töltött be az adott üzleti tevékenységbe tartozó vállalkozásban – átmenetileg eltiltsák ezen egyedi vagy hasonló üzleti tevékenység hasonló beosztásban vagy minőségben történő folytatásától, ha a bizonyított tények arra utalnak, hogy fennáll az aktív vagy passzív korrupció általi, beosztással vagy hivattal való visszaélés nyilvánvaló kockázata.¹⁰⁸

Az európai uniós jogharmonizáció még abba a vonatkozásban is tartalmaz megengedő rendelkezést, hogy a büntetések enyhítésére kerülhet sor, ha az elkövető felhagy a kábítószer-és prekurzorkereskedelemmel kapcsolatos bűnözői tevékenységgel, és olyan információt szolgáltat a közigazgatási vagy igazságügyi hatóságok számára, amelyhez azok egyébként nem jutottak volna hozzá, ezáltal segítséget nyújt a hatóságoknak abban, hogy: megelőzzék vagy enyhítsék a bűncselekmény hatását, azonosítsák vagy bíróság elé állítsák a többi elkövetőt, bizonyítékot találjanak vagy további meghatározott bűncselekményt előzzenek meg.¹⁰⁹

I.B.2.g. A szankciók jogharmonizációja bűncselekménytől függetlenül

A büntetőjog harmonizációja az európai Unió keretein belül sem nemcsak egyes bűncselekményekre (azok szankcionálásra), hanem bizonyos szankciók szabályozására az alapul szolgáló bűncselekmény szabályozásától függetlenül is vonatkozik.

Az első elkobzási kerethatározat alapján a tagállamoknak szabályozniuk kell az elkobzás a bűncselekményből eredő vagyon értékének megfelelő pénzüsszeg megfizetésére kötelezésben álló változatát is, legalább azon esetekre nézve, amikor az elkövetés bevétele nem foglalható le.¹¹⁰ Az első elkobzási kerethatározat alapján a bevételnek megfelelő érték megfizetésre kötelezésben álló elkobzás szabályozására a tagállamok akkor nem kötelesek, ha a bűncselekményből eredő vagyon értéke kevesebb, mint 4000 euró.¹¹¹

Az ún. **kiterjesztett elkobzás**nak az elítélt olyan vagyonára is ki kell terjednie, amelyet a bíróság meghatározott tények alapján kialakult teljes mértékű meggyőződése szerint nem az elítélés alá eső, hanem más olyan bűncselekményekből szerzett, amelyeket elítélését megelőzően bizonyos (az adott eset körülményei alapján a bíróság által ésszerűnek ítélt) időszakon belül követett el.¹¹² A kiterjesztett elkobzás szabályozása korlátozható az elítélés alapjául szolgáló bűncselekményhez hasonló bűncselekményekre,¹¹³ illetve ahhoz a feltételhez is köthető, hogy az elkobzandó vagyon értéke nincsen arányban az elítélt személy jogszerű bevételeivel.¹¹⁴ A kiterjesztett elkobzást azonban csak olyan esetekre kell a tagállamoknak szabályozni, ha az elítélés alá eső bűncselekmény

¹⁰⁷ kábítószer 4. cikk 5 bek.

¹⁰⁸ 2003/568/IB 4. (3) bek.

¹⁰⁹ ksz

¹¹⁰ [3. cikk 1. bek. első mondat.]

¹¹¹ [3. cikk 1. bek. második mondat]

¹¹² Az elkobzásról szóló második kerethatározat 3. cikk (2) bek. a) pont.

¹¹³ Az elkobzásról szóló második kerethatározat 3. cikk (2) bek. b) pont.

¹¹⁴ Az elkobzásról szóló második kerethatározat 3. cikk (2) bek. c) pont.

- elkövetésére a vonatkozó együttes fellépés¹¹⁵ tekintetében vett **bűnszervezet** keretében került sor és a második elkobzási kerethatározatban taxatívén felsorolt bűncselekmény-specifikus kerethatározatok¹¹⁶ hatálya alá tartozik vagy a terrorizmus elleni küzdelemről szóló, 2002. június 13-i 2002/475/IB kerethatározat hatálya alá tartozik,¹¹⁷
- a fent említett bűncselekmény-specifikus kerethatározatok értelmében maximálisan legalább öt évtől tíz évig terjedő, pénzmosás tekintetében pedig maximálisan legalább négy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, valamint
- „természetéből adódóan anyagi haszonszerzésre alkalmas”.¹¹⁸

I.B.2.h. Alapjogi klauzula

Az európai uniós jogharmonizációs instrumentumok számos olyan rendelkezést tartalmaznak, amelyek az európai uniós jogon vagy a nemzeti alkotmányokon alapuló alapjogi korlátok hatályát erősítik meg. Az elkobzásról szóló második kerethatározat rendelkezései nem érintik az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkében biztosított alapvető jogok és alapvető jogelvek – ideértve különösen az ártatlanság véelmét – tiszteletben tartásának a kötelezettségét.¹¹⁹ A rasszizmus elleni kerethatározat pedig „semmilyen tekintetben nem módosítja az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkében foglalt alapvető jogok és alapvető jogelvek, köztük a véleménynyilvánítás szabadsága és az egyesülési szabadság tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségeket”,¹²⁰ de nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy olyan intézkedéseket hozzanak, amelyek ellentétesek az egyesülési szabadságra és a véleménynyilvánítási szabadságra, így különösen a sajtószabadságra, illetve az egyéb médiumokon keresztüli véleménynyilvánítási szabadságra vonatkozó alapvető elvekkel, ahogyan azok az alkotmányos hagyományokból vagy a sajtó, illetve egyéb médiumok jogaira, kötelezettségeire és eljárási biztosítékaira irányadó, a felelősség megállapítására vagy korlátozására vonatkozó szabályokból erednek.¹²¹¹²²

¹¹⁵ Vö. A TANÁCS 1998. december 21-i 98/733/IB együttes fellépése az Európai Unió tagállamaiban a bűnszervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról. Megjelent HL, 1998. dec. 29-i, L 351. szám. (1. o.) Megtalálható HL, 2004. évi külökiadás 19/1. kötet 113. o.

¹¹⁶ A releváns kerethatározatok a következők:

- az euró bevezetésével kapcsolatos pénzhamisítás elleni, büntetőjogi és egyéb szankciókkal megvalósuló védelem megerősítéséről szóló, 2000. május 29-i 2000/383/IB tanácsi kerethatározat,
- a pénzmosásról, valamint a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó vagyonok azonosításáról, felkutatásáról, zárolásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, 2001. június 26-i 2001/500/IB tanácsi kerethatározat,
- az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló, 2002. július 19-i 2002/629/IB tanácsi kerethatározat,
- a jogellenes be- és árutuzáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás elleni küzdelem büntetőjogi keretének megerősítéséről szóló, 2002. november 28-i 2002/946/IB tanácsi kerethatározat,
- a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló, 2003. december 22-i 2004/68/IB tanácsi kerethatározat,
- a kábítószer-kereskedelem területén a bűncselekmények tényállási elemeire és a szankciókra vonatkozó minimumrendelkezések megállapításáról szóló, 2004. október 25-i 2004/757/IB tanácsi kerethatározat.

Vö. az elkobzásról szóló második kerethatározat 3. cikk. 1. bekezdés a) pont.

¹¹⁷ Az elkobzásról szóló második kerethatározat 3. cikk. 1. bekezdés b) pont.

¹¹⁸ Az elkobzásról szóló második kerethatározat 3. cikk (1) bek.

¹¹⁹ 2. elkobzásáról szóló 5. cikk Védőintézkedések

¹²⁰ rassz 7. cikk (1)

¹²¹ rassz 7. cikk (2)

¹²² Hasonlóan TANÁCS 2008/919/IB KERETHATÁROZATA (2008. november 28.) a terrorizmus elleni küzdelemről szóló 2002/475/IB kerethatározat módosításáról 2. cikk A véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó alapvető jogelvek

I.B.2.i. Nem büntethetőség előírása

Az európai uniós instrumentumok egészes különleges rendelkezései azok, amelyek azt írják elő, hogy a tagállamok bizonyos cselekmények büntetésétől tekintsenek el. Így a tagállamok – saját jogrendszerük alapelveivel összhangban – meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az illetékes nemzeti hatóságok jogosultak legyenek az emberkereskedelem, illetve a szexuális bántalmazás és szexuális kizsákmányolás gyermek áldozatainak a büntetőeljárás vagy a szankciók kiszabása alóli mentesítésére olyan bűncselekményekben való részvételük miatt, amelyekre annak közvetlen következményeként kényszerültek, hogy bűncselekményt elkövettek velük szemben.¹²³

I.B.2.j. Hatály, implementációs határidő és ellenőrzés

Az instrumentumok általában az Európai Unió Hivatalos Lapjában való kihirdetésük napján,¹²⁴ illetve az azt követő napon lépnek hatályba.¹²⁵ A tagállamoknak azonban csak egy évvel későbbi az instrumentumban meghatározott napig kell csak meghozniuk azokat az intézkedéseket, amelyek a kötelezettségeknek való megfeleléshez szükségesek.¹²⁶ Ezen határidő lejártával a tagállamok arra is kötelesek, hogy megküldjék a Tanács Főtitkárságának és a Bizottságnak a rájuk vonatkozó kötelezettségeknek a nemzeti jogukba való átültetése céljából hozott rendelkezéseik szövegét. A Bizottság egy további határidőig jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a kerethatározat végrehajtásának működéséről. Ezt követően pedig a Tanács bizonyos időn belül értékeli, hogy a tagállamok meghozták-e az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy az instrumentumnak megfeleljenek.¹²⁷ Olyan rendelkezés is van, amely azt irányozza előre, hogy egy még későbbi konkrét időpont előtt a Tanács majd felülvizsgálja a kerethatározatot.¹²⁸

I.B.3. A büntetőtörvény európai uniós instrumentumokkal harmonikus értelmezése

Az EU Bíróság szerint a nemzeti bíróságnak nemzeti joga irányadó szabályainak értelmezésekor – amennyire ez csak lehetséges – a kerethatározat tartalmát figyelembe kell vennie. Ennek azonban korlátját képezik a jog általános elvei, így különösen a jogbiztonság elve és a visszaható hatály tilalma. A kerethatározattal harmonikus értelmezés tehát nem eredményezheti azt, hogy a kerethatározat rendelkezéseit megsértő személyek büntetőjogi felelősségét a kerethatározat alapján (a tagállamban a végrehajtása érdekében elfogadott törvénytől függetlenül) mondják ki vagy súlyosítják. A nemzeti bíróság kötelezettsége, miszerint nemzeti joga irányadó szabályainak értelmezésekor a kerethatározat tartalmát kell figyelembe vennie, megszűnik, ha a nemzeti jog nem alkalmazható oly módon, hogy az a kerethatározatban rögzítettnek megfelelő eredményre vezessen. Másként fogalmazva, az összhangban álló értelmezés elve nem szolgálhat a nemzeti jog contra legem értelmezésének alapjául. Ez az elv azonban megköveteli, hogy a nemzeti bíróság a teljes nemzeti jogot figyelembe véve mérlegelje, alkalmazható-e úgy a nemzeti jog, hogy ne vezessen a kerethatározatban előírttal ellentétes eredményre [C-105/03. sz. ügyben Maria Pupino elleni büntetőeljárás (a Tribunale di Firenze (Olaszország) előzetes nyomozással megbízott bírāja által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapján 2005. június 16. napján hozott ítélete) 43-48. pont]. A döntés ugyan egy eljárásjogi tárgyú kerethatározat kapcsán született, de az anyagi büntetőjogot harmonizáló kerethatározatok, illetve a kifejezetten büntetőjogi tárgyú irányelvek vonatkozásában is megfelelően irányadó.

¹²³ 2011/36/EU számú irányelv 8. cikk, 2011/92/EU irányelv 14. cikk.

¹²⁴ 2008/913/IB, **13. cikk**

¹²⁵ kábítószer 11.

¹²⁶ Információs **12. cikk (1)** 2008/913/IB **10. cikk (1)**, elkobzás **6. cikk (1)** kábítószer 9. § (1), terrorizmus 11. cikk (1)

¹²⁷ Információs **12. cikk (2)** kábítószer 9. § (2) elkobzás **6. cikk (2)** , terrorizmus 11. (2), 2008/913/IB **10. cikk (2)**

¹²⁸ 2008/913/IB, **12. cikk**

I.C. Hazai jogunk

A szakkönyv jellegére tekintettel hazai jogunk tekintetében sem egy kimerítő „kataszter” megalkotására, hanem a jogharmonizáció mechanizmusának bemutatására törekedtem. Az EU instrumentumok hazai implementációját a jogalkotó, illetve a jogalkalmazó vonatkozásában jelentkező kötelezettségeken keresztül mutatom be.

I.C.1. A jogalkotási kötelezettségek

I.C.1.a. A jogalkotási kötelezettségek teljesítése a csatlakozás előtt

Hazánknak már az EU csatlakozás előtt is összhangba kellett hozni büntetőjogát az egyezményekkel, együttes fellépésekkel, illetve kerethatározatokkal.

A jogharmonizációs jogalkotás időszakát jól szemlélteti a 2001. évi CXXI. törvény javaslatának indokolása is, amely szerint a pénzhamisítás elleni (2000/383/IB) „kerethatározatban foglalt cél megvalósítása a tagállamok számára kötelező, ugyanakkor nem közvetlenül hatályos, az abban megjelölt cél végrehajtási formájának és eszközének megválasztása, azaz a jogi keret kitöltése az egyes tagállamok feladata. Ugyanakkor ez a kerethatározat a III. pilléres *acquis* része, így végrehajtása a csatlakozásra váró államok részére is kötelező. A kerethatározatban foglaltak mielőbbi végrehajtása azért is indokolt, mivel 2002. január 1-vel megjelennek az euro bankjegyek és pénzermék, amelyek hamisítására a pénzhamisítás hatályos büntető törvénykönyvi tényállása aggálytalanul nem lenne alkalmazható”. A kerethatározat “külön rendelkezik az euro védelméről, amely szerint a 3. Cikkben meghatározott cselekményeket akkor is büntetni kell, amennyiben azokat 2002. január 1. előtt az euro bankjegyeire vagy érméire, illetve általában még ki nem bocsátott, de forgalomba hozatalra kijelölt bankjegyre vagy érmére követik el.” A 2001. évi CXXI. törvény javaslata a „kerethatározat elvárásainak megfelelően” a tényállást „- a »forgalomban levő« szövegrész elhagyásával – úgy módosítaná, hogy az „alkalmazható legyen a jövőben egy meghatározott időpontban forgalomba hozatalra kerülő, azonban már korábban ismert formájú pénz, így az euro hamisítására is”.¹²⁹

A csalárd elkövetést egyébként a magyar jogalkotó a pénzhamisítás Btk. 304. § (1) bekezdés a) és b) pontjainál – a 2001. évi CXXI. törvény 63-65. §-ához fűzött indokolásból kitűnően – a forgalomba hozatali célzat (az annak során való megtévesztés) analógiájaként értelmezte. A miniszteri indokolás szerint: “az előállítás, illetve meghamisítás elkövetési magatartásoknál a tervezet továbbra is megtartja a forgalomba hozatali célzatot. Ez azonban nem áll ellentétben a **2000/383/IB kerethatározat** rendelkezéseivel, mivel az a pénz csalárd előállítását vagy megváltoztatását rendeli büntetni. A pénzhamisítás esetén a csalárdság más megtévesztését kell, hogy jelentse, azaz a hamis pénz valódként történő felhasználását, ami egyben forgalomba hozatalát jelenti. Forgalomba hozatal nélkül a csalárdság nem valósulhat meg.”

Az jogharmonizációs jogalkotás diszfunkcióinak példája a pénzhamisítás elősegítésének tényállása, amelyet a **2001. évi CXXI. törvény** 65. §-a állapította meg és iktatta be a Btk. 304/A. §-ba. A 2002. április hó 1. napjával új törvényi tényállás megalkotásának indoka az volt, hogy a magyar jog megfeleljen a pénzhamisítás elleni **2000/383/IB kerethatározat** 3. cikk d) pontjában szereplő előírásnak. A módosítás miniszteri indokolása szerint “a 304. § (4) bekezdése ugyan megtartja a pénzhamisítás előkészületét, azonban bármely bűncselekmény előkészülete csak akkor állapítható meg, ha az adott személynek szándékában áll a bűncselekmény elkövetése, azaz pénzhamisítás esetén pénzt akar hamisítani. Ez az elem azonban a pénzhamisítás elleni **2000/383/IB. kerethatározat** 3. Cikkének d) pontjában foglaltak esetében hiányzik. Valóban elképzelhető, hogy az, aki a pénzhamisításhoz szükséges anyagot, eszközt, számítógépes programot előállítja, megszerzi stb., annak szándéka a pénzhamisítás elkövetésére már nem terjed ki. Ebben az esetben az előkészület szabályai nem alkalmazhatók. Ezért a kerethatározatban foglaltak maradéktalan végrehajtása végett, indokolt ezeknek a cselekményeknek önálló tényállásba foglalása.”

¹²⁹ Így pl. a 2001. évi CXXI. törvény javaslatának 63-65. §-hoz fűzött indokolás

A jogalkotó és a miniszteri indokolás azonban szerintünk sajnálatos módon félreértelmezi a pénzhamisítás elleni **2000/383/IB kerethatározatból** eredő kötelezettséget. Az instrumentum 3. cikk d) pontja alapján csak csalárd (*fraudulent*) elkövetés esetén kell a tagállamoknak büntetni rendelni.

A fentiekre tekintettel részünkről érthetetlennek tartjuk, hogy a pénzhamisítás elleni **2000/383/IB kerethatározatban** szereplő csalárd elkövetés elemének a Btk. 304/A. § megalkotása során miért nem lehetett (hasonlóan kreatívan) szintén célzat, mégpedig a pénzhamisítás elkövetésére irányuló célzat kodifikálásával eleget tenni. A fentiekkel ugyanis a jogalkotó úgy tehetett volna eleget a **2000/383/IB kerethatározat** rendelkezéseinek. Ehelyett egy olyan tág tényállást alkotott, amely igen aggályosan alkalmazható.

Az Európai Unió Tanácsa 2002. június 13-án kerethatározatot fogadott el a terrorizmus elleni küzdelemről. Ennek első cikke (1) bekezdésének e) pontja terrorcselekménynek minősíti a légi, vízi vagy egyéb tömegközlekedési, illetve áruszállító eszköznek az elfoglalását. Ugyanez a cikk minden tagállam kötelezettségévé teszi az intézkedést annak érdekében, hogy az ilyen cselekményt terrorcselekményként megbüntessék. A **2003. évi II. törvény** erre tekintettel 2003. március 1-jei hatállyal kiegészítette a légi jármű hatalomba kerítésének tényállását a vízi, egyéb tömegközlekedési, illetve áruszállító jármű elfoglalásával.

A szakaszt a **2003. évi II. törvény** 28. §-a által megállapított rendelkezése már a Btk. 313/B-313/C. § módosításához igazodóan a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz fogalmát határozza meg külön jogszabályra utalással. Az értelmező rendelkezés – a visszaélés csekkel és a váltóhamisítás tényállásának – hatályon kívül helyezésére tekintettel – az utazási csekket és a váltót is a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz körébe vonta. Még hozzá külön nevesítésükkel akkor is, ha nem olyan csekkről van szó, amely – mivel pénzügyi intézmény bocsátotta ki – a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló törvény akkor hatályos rendelkezései alapján is eleve készpénzfizetési eszköznek minősül. Lényeges újdonság, hogy csak azon fizetési eszközök részesülhetnek büntetőjogi védelemben, amelyek a másolással, hamisítással, jogosulatlan felhasználással szemben védettek. A módosítások oka a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítás elleni 2003. június 2-ig végrehajtandó **2001/413/IB kerethatározat** fogalmainak való megfelelés igénye volt. A külföldi és a belföldi fizetési eszközök azonos büntetőjogi védelme változatlanul fennáll. 2003. évi II. törvény 8. Az Európai Unió Tanácsa 2001. május 28-án kerethatározatot fogadott el a nem készpénzes fizetőeszközök hamisítása és az ilyen fizetőeszközökkel elkövetett csalás elleni küzdelemről. A kerethatározat átfogó értelmező rendelkezést ad a nem készpénzes fizetőeszközök fogalmáról, továbbá széleskörűen meghatározza a büntetni rendelt elkövetési magatartásokat, amelyek kiterjednek a számítógéppel, számítógépes hálózattal kapcsolatos bűncselekményekre is. A kerethatározat azonos büntetőjogi védelmet kíván meg az 1. cikkének a) pontjában foglalt meghatározás alá tartozó minden fizetőeszköznek. Így azonos védelemben kell részesíteni többek között a bank- és hitelkártyát, a pénzügyi intézetek által kibocsátott egyéb kártyákat, a csekket és a váltót, amennyiben azok például formájuknál, kódolásuknál fogva vagy aláírással védettek a másolással, illetve a csalárd felhasználással szemben. A hatályos Btk. külön-külön tényállásban rendelkezik a fedezetlen bankkártya felhasználásról (Btk. 312/A. §), a csekkel visszaélésről (Btk. 313. §), a váltóhamisításról (Btk. 313/A. §), a bankkártya-hamisításról (Btk. 313/B. §), illetve a bankkártyával visszaélésről. A hatályos rendelkezések nem minden területen felelnek meg a kerethatározatban foglalt elvárásoknak, valamint annak szabályozásához képest túlzottan elaprózottak, néhol kazuisztikusak, ugyanakkor a különböző nem készpénzes fizetőeszközök esetében eltérő védelmet biztosítanak. A kerethatározatban foglalt rendelkezések maradéktalan teljesítése érdekében a Javaslat átalakítja a Btk.-nak a nem készpénzes fizetőeszközök védelmét szolgáló tényállásait. Több tényállás hatályon kívül helyezése mellett a Javaslat összefogottan, a magyar háttérszabályozás terminológiájához igazodva két új, a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés alcím alatt teremti meg az összhangot a kerethatározat elvárásai és a Btk. rendelkezései között.

Bizonyos csatlakozás előtti módosítások csak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépése napján előirányozva. Így a 2003. évi CXXX. törvény 69. §-a alapján a korábbi Btk. 214/A. § alcímének helyébe a „Jogellenes

tartózkodás elősegítése” szöveg lépett. Az újonnan megállapított szövegű tényállás alapján két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, „aki olyan külföldinek, aki nem rendelkezik az Európai Unió valamely tagállamának állampolgárságával, az Európai Unió tagállamainak területén való jogellenes tartózkodásához vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt”.¹³⁰ A módosítás az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépése napján, azaz 2004. május 1. napján lépett hatályba. Az új szabályozás jogharmonizációs kötelezettséget teljesített, amikor a jogellenes belföldi tartózkodás elősegítése tényállásának alkalmazhatóságát kiterjesztette az Európai Unió tagállamainak területére. Az Európai Unió Tanácsának az illegális belépés, átutazás és tartózkodás elősegítésének meghatározásáról szóló 2002/90/EC irányelve, valamint a Tanács 2002. november 28-i 2002/946/IB számú az illegális belépés, átutazás és tartózkodás elősegítésének érdekében a büntetőjogi szabályozás szigorításáról szóló kerethatározata ugyanis a tagállamok belső jogi szabályozásával szemben követelményként határozta meg, hogy a nem uniós állampolgár külföldinek, bármely tagállam területén való jogellenes tartózkodáshoz nyújtott segítséget valamennyi tagállamban büntetendővé kell nyilvánítani.

I.C.1.b. Jogalkotási kötelezettségek teljesítése tagállamként

2004. május 1. napjától a büntetőjogi tárgyú egyezmények (együttes fellépések és kerethatározatok, irányelvek) már az Európai Unió tagállamaként kötelezik Magyarországot. A csatlakozás előtti jogharmonizációra figyelemmel ebben az időszakban azok az instrumentumok indukáltak külön jogalkotást, amelyeknek

- korábban hazánk még nem tett eleget,
- végrehajtásának határideje 2004. május 1. napját követően járt le,

Visszaélés radioaktív anyaggal 1978. évi 264. §1) Az elkövetési magatartások körét a 2005. évi XCI. törvény 2005. szeptember 1-jei hatállyal a következő magatartásokkal bővítette: radioaktív anyag jogellenes kezelése, valamint annak az országba történő behozatala, illetve kivitele. A módosítást a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2005. január 27-éig végrehajtandó 2003/80/IB tanácsi kerethatározat 2. cikke tette szükségessé. Ez meghatározza azokat a cselekményeket, amelyeket minden államnak büntetőjogi eszközökkel szankcionálnia kell. Környezetkárosítás 1978. évi Btk. 280. § A (2) bekezdés új elkövetési fordulatot vezetett be 2005. szeptember 1-jei hatállyal. A környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2003/80/IB tanácsi kerethatározat 2. cikk g) pontja alapján a tagállamoknak bűncselekményként kell meghatározni az ózont lebontó anyagok jogellenes kereskedelmét. Jogellenes kereskedelmen a törvény az ország területére történő behozatalt, onnan történő kivitelt, illetve a tiltott forgalomba hozatalt érti.

Így pl. a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló 2003. december 22-én elfogadott 2004/68/IB kerethatározat egyik rendelkezése alapján 2006. január 20-ig büntetni kell rendelni azt, aki fizetségképpen pénzt vagy egyéb díjazást vagy ellenértéket nyújt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy által folytatott szexuális tevékenységért.¹³¹ Ennek következtében a **2007. évi XXVII. törvény** 7. §-a új §-sal egészítette ki a megrontás szabályozását, amely alapján „aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel ellenszolgáltatás fejében közöszl vagy fajtalanodik, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.¹³²

A gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló 2004/68/IB kerethatározat következtében módosítani kellett a tiltott pornográf felvétellel visszaélés törvényi tényállását is. Az 1978.évi Btk. 195/A. §-ának (3) bekezdése szerint büntetendő volt, aki pornográf jellegű felvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz,

¹³⁰ [214/A. § (1) bek.]

¹³¹ [2004/68/IB kerethatározat 2. cikk c) pont (ii) alpont]

¹³² 1978. évi Btk. 202/A. §.

a kerethatározat értelmében viszont a kisebb személyi kör (tehát akár egy, akár több személy) részére történő hozzáférhetővé tételt is szankcionálni kellett.¹³³

1.C.1.a. A jogalkotási kötelezettségek teljesítésének „tükröződése”

Az 1978. évi Btk. szövegébe nem iktatta be ún. jogharmonizációs klauzulát, hanem ilyenek a csak a kódexet módosító törvényekben található. Ezek szövegéből és a módosító törvények indokolásából szerezhető információ arról, hogy a kódex mely rendelkezéseinek megalkotása vagy módosítása kötődött európai uniós instrumentumhoz. A Btk. jogharmonizációs klauzulájából látszik, hogy annak számos rendelkezése európai uniós jogharmonizációs kötelezettségre vezethető vissza. Így pl. a 2011/92/EU irányelvre az elévülési idő meghosszabbítása [Btk. 26. § (2) bek.], a foglalkozástól eltiltás új esetkörének [Btk. 52. § (3) bek.] bevezetése, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele intézkedésének (Btk. 77. §) beiktatása. Az új Btk. azon rendelkezései is jogharmonizációnak tekinthetők, amelyeket átvett....., de nem emlékezik meg róla.

1.C.1.b. A jogalkotási kötelezettség nem teljesítése

2. cikk d) „gyermekprostitúció”: gyermek felhasználása szexuális cselekményekre, ahol pénzt, egyéb díjazást vagy ellenértéket adnak vagy ígérnek azért cserébe, hogy a gyermek szexuális tevékenységben vesz részt, függetlenül attól, hogy azt a gyermek vagy harmadik személy számára adják vagy ígérik”

4. cikk (7) Gyermekkel folytatott szexuális tevékenység, amennyiben gyermekprostitúció valósul meg, szabadságvesztéssel büntetendő, melynek felső határa legalább öt év, ha a gyermek a beleegyezési korhatárt nem érte el, és legalább két év, ha a gyermek a beleegyezési korhatárt már betöltötte.

4. cikk. (1) A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a (2)–(7) bekezdésben említett szándékos magatartások büntetendők legyenek

Azért nem felel meg, mert ezt attól függetlenül kell, hogy kapcsolatban van e az adóval a szexuális tevékenység kifejtője

Jogkövetkezménye vö.

1.C.2.

Ezek a rendelkezések a kerethatározat vagy irányelv rendszeréhez hasopnlóan a nemzeti jogban is általában minősített esetekként körülményekként szerepelnek, de nincs akadálya annak, hogy a nemzeti jog ezeket az esetköröket is az alapeset körében értékelje, ha annak tekintetében az elegendően súlyos büntetési tételt alkalmaz.

Ennek kapcsán amennyiben az adott büntetőjogba a súlyosító körülmények törvényben nevesítésre kerülnek, akkor a fenti rendelkezés jogalkotási kötelezettséget jelent. Ha a súlyosító körülmények a törvényben nem kerülnek nevesítésre, akkor nyilvánvalóan megfelelő tagállami intézkedés lehet a bíróságokat orientáló iránymutatás kibocsátása is. Ennek kapcsán azonban az irányelv súlyosító körülményekre vonatkozó szabályozásának inherens problémája az, hogy ilyen instrumentum kibocsátására nem az adott egyezmény kötelező hatályát elfogadó, hanem attól teljesen független szerv (azaz nem az Országgyűlés, hanem a Legfelsőbb Bíróság jogosult).

¹³³ (2007. évi XXVII. törvény) 8. §-hoz indokolás A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló T/1917. számú törvényjavaslat indokolása

I.C.3. A tagállamok Jogalkalmazóinak kötelezettségei

I.C.3.a. Az uniós instrumentummal -harmonikus értelmezés

A tagállamok nemzeti bíróságai kötelesek az anyagi büntető törvényt az európai uniós joggal harmonikusan értelmezni. A Maria Pupino elleni büntető eljárás ügyében hozott döntés¹³⁴ ugyan ezt egy eljárásjogi tárgyú kerethatározat kapcsán mondta ki, de érvelése az anyagi büntető jogot harmonizáló kerethatározatok, illetve a kifejezetten büntető jogi tárgyú irányelvek vonatkozásában is irányadó.

Ennek alapján sor kerülhet a tényállása az európai uniós joggal harmonikus kiterjesztő értelmezésére is. Az európai uniós joggal harmonikus értelmezés korlátja, hogy ennek során kizárólag az irányelvre hivatkozva nem lehet büntető jogi felelősséget alapítani.¹³⁵ Így a külföldi gazdálkodó szervezetek vezetői vagy dolgozói által elkövetett passzív vesztegetés 2012. január 1. napja előtt akkor sem minősülhetett volna bűncselekménynek, ha a magyar jogalkalmazók a megfelelő „hazai vonatkozású” tényállást¹³⁶ a kerethatározattal harmonikusan értelmezik. Az elméletileg igen érdekes kérdés részletesebb kifejtése nélkül elég arra utalni, hogy a kerethatározattal harmonikus értelmezés kötelezettségének -- az EU Bírósága által is elismert¹³⁷ -- feltétlen korlátja a *contra legem* interpretáció tilalma. A gazdálkodó szervezet taxatív felsorolásra épülő¹³⁸ fogalmát nem lehetett úgy „értelmezni”, hogy az további jogalanyokra is kiterjedjen. Ezt külföldi jogalanyok tekintetében egyenesen kizárja az 1978. évi Btk. azon megoldása, amely kifejezetten elkülönítette a külföldi és hazai gazdálkodó szervezetekkel kapcsolatos korrupciós tényállásokat.

Így tettesként nem felel, aki szexuális cselekményt tanúsít,¹³⁹ ha a tettes a passzív alanyt az ellenszolgáltatás ígéretével veszi rá a szexuális cselekményre, de valódi „teljesítési szándéka” nincsen, akkor nem valósul meg bűncselekmény, még akkor sem, ha ez, ami ellentmond a 2011/93/EU irányelv 2. cikk d) pontjának¹⁴⁰ és 4 (7) nek.¹⁴¹

Megszorítás

A korábbira igaz, de ott akkor, ha az ellenszolgáltatást kapja.

A tényállás nem tartalmaz tettesi kvalifikációt (tizennyolc év feletti tettesi körre). A tizennyolc év alatti személyek e bűncselekmény miatti büntető jogi felelősségének megállapítása az uniós irányelv védelmi célját sértené, ezért ez esetben – megszorító értelmezés útján – a tettesi kör tizennyolc év feletti személyekre korlátozása feltétlenül indokolt (ún. teleologikus restriktív).

Az új Btk., ra nem !!!!

Az európai uniós joggal harmonikus megszorító értelmezés korlátjaként is érvényesül az a tétel, hogy arra megszorító értelmezést nem lehet alapítani, mivel a főszabály szerint nemzeti kriminalizáció az EU-s instrumentumnál szélesebb körű is lehet. Így a Btk. 203. § (2) bekezdésben foglalt *tényállás vonatkozásában az ellenszolgáltatás – értelmező rendelkezés hiányában – akár vagyoni, akár személyi jellegű lehet, s bár az uniós jog vagyoni jellegű ellenszolgáltatásról rendelkezik,*¹⁴²

¹³⁴ Vö.

¹³⁵ (vö. Karsai 2009, 1689. o.).

¹³⁶ Btk. 251. §.

¹³⁷ C-105/03. sz. Maria Pupino elleni büntető eljárás ügyében 2005. június 16. napján hozott ítélet [EBHT 2005., I-5285. o.]. 47. bek. Az ügy áttekintésére a hazai jogirodalomban lásd KARSAI Krisztina: „Az Európai Bíróság ítélete a pótmagánvádló tanúkénti meghallgatásáról” *JeMa* 2010/1. 59--60., ill. PÁPAI--TARR Ágnes: „Merre tovább európai büntető jog?” *Debreceni Jogi Műhely* 2007/4.; http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/4_2007/merre_tovabb_europai_buntetojog/

¹³⁸ 1978. évi Btk. 137. § 17. pont. Hatályos 2000. III. 1. napjától 2009. augusztus 9. napjáig.

¹³⁹ részes sem mindig vö. szomora A gyprosti tényállás kapcsán írtam a Kommentárban, itt van oldal számmal a bibli. adatsor, és bemásolom a szöveget. Szomora Zsolt: "203. §". In: Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. Complex. Budapest, 2013. 424. p.

Az utolsó bekezdés egyértelműen irányelvharmonos értelmezés, mégha vitatható is :-). Egyébként teleologikusnak nevezem, de ettől még irányelvkonform is. Mindenesetre bevállaltam ennek leírását, de meggyőzhető vagyok az ellenkezőjéről. Feljebb az ellenszolgáltatás kapcsán is szó esik az irányelvhez való viszonyról. Mindegyik a 424

¹⁴⁰ Szomora 2013 424. o.

¹⁴¹ Vö.

¹⁴² [2011/92/EU irányelv 2. cikk c) pont]

I.C.3.b. Előzetes döntéshozatal kezdeményezése magyar bíróság által

A büntetőbíróság az eljárást hivatalból vagy indítványra felfüggeszti, ha az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárását kezdeményezi. E határozatban meghatározza azt a kérdést, amely az Európai Bíróság előzetes döntését igényli, valamint – a feltett kérdés megválaszolásához szükséges mértékben – ismerteti a tényállást és az érintett magyar jogszabályokat. A határozatot az Európai Bíróságnak, továbbá tájékoztatásul az igazságügyért felelős miniszternek is megküldi [Be. 266. § (1) bek. c) pont].

Jogeset IIα. A Európai Unió Bírósága szerint nincs hatásköre a kérdés megválaszolására, mivel az ügy semmilyen módon nem kapcsolódik az alapító szerződések rendelkezéseinek hatálya alá tartozó egyik helyzethez sem. A magyar szabályozás az alapügyre alkalmazva nem tartozik a közösségi jog keretei közé.¹⁴³

Jogeset IIβ. Ön szerint más döntés született volna-e, ha az előzetes döntéshozatali kérelem tárgya egy olyan büntetőeljárás, amelyben a vád tárgya az, hogy több uniós tagállamban egy „sarló-kalapács” mintás pótlót terjesztettek egy második világháború kelti frontján játszódó játékszoftverhez (Company of Heroes 2) csomagolva.

I.D. Várható fejlemények, értékelés és jövőkép

I.D.1. Várható fejlemények

A irányelvek:

- Az Európai Parlament 2014. február 4-i jogalkotási állásfoglalása a bennfentes kereskedelem és a piaci manipuláció esetén alkalmazandó büntetőjogi szankciókról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslatról ([COM\(2011\)0654](#) – C7-0358/2011 – [2011/0297\(COD\)](#))
- Az Európai Bizottság Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács Irányelve az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről [COM(2012) 363 final, 2012. 07. 11.] csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről [COM(2012) 363 final, 2012. 07. 11.] [jogalapja](#)

I.D.2. Értékelések és jövőkép

I.D.2.a. Értékelések (kritikák)

miskolci cikk

szegedi cikk

Karsai cikk

haladás, de fragmentáltság

A büntetőjogi jogközelítés forrásai már ma is jelentős mértékben befolyásolják a tagállamok büntetőjogi jogalkotását, s a Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével ez a tendencia tovább erősödik. Az európai intézmények tehát jelentős mértékben kriminálpolitikai tevékenységet folytatnak, anélkül azonban, hogy e tevékenység önálló európai szakpolitika lenne, így hiányzik az önmagában koherens kriminálpolitikai elképzelés.

Bár az Európai Unió büntetőjogi harmonizációs hatásköreinek szubszidiárius gyakorlata szükségszerűen megszabja a belső jogrendbe történő beillesztés korlátait a tagállamok számára, - és ezért az európai jogforrások bizonyos mértékig határozatlanok - a törvényi meghatározottság

¹⁴³ [C-328/04. sz. ügy Vajnai Attila elleni büntetőeljárás [a Fővárosi Bíróság (Magyarország) által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapján 2005. október 6. napján hozott végzés 7. és 14. pont]

elvét a közösségi jog általános jogelveként és a jogállami büntetőjog elemi jelentőségű alappilléreként az európai jogforrásoknál is érvényesíteni kell.

Minél korlátozottabb a tagállami mérlegelési játéktér az adott norma beillesztése során, annál erőteljesebben kell magában az európai jogforrásban érvényesíteni a határozottsági követelményeket. Amennyiben az európai normatív aktus a tagállamok büntetőjogi rendelkezéseinek egységesítését ("teljes harmonizációját") irányozza elő, a büntetőjogi tényállás szabályozási szintjéhez hasonlóan kell biztosítani a határozottság követelményét.

Érdekes paradoxon, hogy hazánkban a forgalomban lévő jelző kiiktatása,¹⁴⁴I.C.1 amikor az ilyen szabályozás hatályba lépett, épp az euró vonatkozásában már teljesen felesleges volt. Ahogy arra Tóth rámutat "az európai országok a későbbi forgalomba kerülő közös fizetőeszköz már 2000-ben törvénybe iktatott védelmével kifejezetten az eurót akarták még a forgalomba kerülése előtt védeni, így ott az ilyen rendelkezésnek volt értelme. A mi ezt előíró novellánk azonban csak 2002. április 1. napjától hatályos, amikor az euró már hónapok óta érvényes külföldi fizetőeszköz volt".¹⁴⁵ A jogharmonizációs kötelezettség tehát olyan esetekre teremt büntetendőséget, ha "egyszer a jelenlegi változásokhoz hasonló bankjegyforradalom zajlik majd le, és [...] védenünk kell későbbi időpontban forgalomba kerülő, de már a hamisításhoz szükséges mértékben ismert pénzt is (bár ennek igen csekély a valószínűsége)".¹⁴⁶

I.D.2.b. Jövőkép

A irányelvekkel való jogharmonizáció tovább folytatódik, új bűncselekmény típusok és részletesebb szabályozás.

Kriminálpolitikai koncepciók vitája EU szintre toódik.

Szorosabban összekapcsolódik az szakjogi anyag a büntető rendelkezésekkel a 83 (2) bek körében

¹⁴⁴ vö. I.C.1. cím.

¹⁴⁵ (Tóth 2002: 375. o.)

¹⁴⁶ (Tóth 2002: 375. o.)